

Hierbij mag ook niet vergeten worden, dat een kandidaat, die door de classis beroepbaar is gesteld, toch al licht een poosje moet rondpreken, eer er een beroep op hem wordt uitgebracht.

Niet altijd preekt hij Zondagen achtereen in gemeenten, die gewoon zijn kandidaten te beroepen. En de kerken maken van de gelegenheid, dat er tal van kandidaten komen, gebruik, om er eerst eens een paar te beluisteren.

Daarin schuilt niets abnormaals.

En tegenover dit wachten staat, dat sommige kandidaten vijf en nog meer beroepen op zich vereenigen.

Als men zoo leest, dat in 1927 32 kandidaten een beroep aannamen en in 1928 53, dan meent men al gauw, dat de toename toch wel heel sterk is.

Wie dit echter van nabij beziet, vindt spoedig hierin een gedeeltelijke verklaring, dat er tegenwoordig over het gemeen bij de studenten meer haast huist om klaar te komen dan een paar jaar, of zelfs een jaar geleden. De telkens genote vrees, dat de kerken van lieverlede „vol“ raken heeft hierop waarschijnlijk invloed. Het komt mij voor, dat er ook kandidaten zijn, die in de omstandigheden van voorheen stellig hun doktoraal examen zouden afleggen, vóór zij de pastorie ingaan, maar die nu besluiten hun studie onder hun ambtelijke bediening door voort te zetten. En dan, dat er dit jaar meer dan tachtig theologische studenten zijn aangekomen, beteekent volstrekt nog niet, dat deze over vier of vijf jaar ook om een beroep vragen. Ik kan hier die cijfers niet nader ontleden. Maar dit kan wel verzekerd, dat op die tachtig wel eenige aftrekmethode moet worden toegepast.

Ik ben nog altijd van oordeel, dat men deze dingen wat te donker ziet.

Waarmee ik niet beweet, dat elke maatregel, welke tot eenige vermindering kan leiden, achterwege moet blijven.

Nog steeds leest men van examinaandi, die op grond van art. 8 worden toegelaten.

Al zijn er dat niet zooveel, toch rijst de vraag of dit artikel nu eens niet in die volle strengheid moet worden toegepast, waarin het oorspronkelijk bedoeld is.

Een predikant van art. 8 behoort eigenlijk iets geniaals te bezitten.

En al worden er nu misschien wel meer genieën geboren dan één in de honderd jaren, zooals Goethe wist te berekenen, talrijk zijn ze in elk geval niet.

Past men in tijden van predikantenmoed art. 8 wat ruim toe, het kan door de vingers worden gezien.

Maar wanneer er genoeg zijn, die in den geordenden weg van studie tot het predikambt komen, behoort met dit artikel toch wel den uitersten ernst te worden gemaakt.

En dan zal wel blijken, dat de Heere ons niet ieder jaar tenminste één man van singuliere, geniale gaven schenkt.

Ook kan overwogen worden of het in stand houden van partikuliere fondsen (de gedachte is van prof. Honig) op het oogenblik nog wel zin heeft.

Maar art. 19 van onze Kerkenorde zou ik toch het liefst, ook tijdelijk niet, buiten werking zien gesteld.

Ik acht het een heerlijke roeping van de kerk om jonge menschen, die bijzondere talenten en veel liefde van onzen God hebben ontvangen om Hem in het evangelie te dienen, den noodigen steun te verleenen.

Het zou m.i. ook voor onze kerken niet profijtelijk zijn, wanneer er uit die kringen, die minder met aardsche goederen zijn bedeeld, gedurende geruimen tijd geen predikanten voortkwamen.

Wat echter meer dan al het genoemde tot nadenken moet stemmen is dit.

De regel in Gods Koninkrijk is deze: de velden zijn wit om te oogsten, maar de arbeiders zijn weinige. Christus wekte dan ook Zijn discipelen op: Bidt dan den Heere des oogstes, opdat Hij arbeiders in Zijn wijngaard uitzoekt.

Leven wij nu in zulk een uitzonderingstoestand, dat deze regel voor het oogenblik zijn kracht heeft verloren en dat het gebed, dat de Heiland ons op de lippen leidt, mag worden gestaakt?

Kunnen wij het vrijmoedig onzen God voorleggen: Heere, thans zijn de arbeiders vele en feyren de velden geen werk genoeg voor hen op?

Zou er wel iemand zóó tot den Kenner der harten durven spreken?

Wij weten het maar al te goed: er komt hoe langer hoe meer land braak te liggen. Er is nog altijd een tekort aan arbeiders.

Er is ook in onze kerken een tekort aan predikanten.

Als elke gemeente goed verzorgd werd, zouden sommige het predikantental moeten verdubbelen of verdrievoudigen.

En dan het werk der Evangelisatie....

En dan de Zending....

Ja maar, bedenkt men, het geld!

Waar haalt gij dat vandaan?

Bidt dan den Heere des oogstes en laat gierigheid u in haar strik niet vangen.

Wat zou er niet gedaan kunnen worden, indien wij geloof hadden als een mosterdzaad!

Tien jaar ongeveer geleden werd er van onze kansels geboden: verwek toch, o Koning der Kerk, in jonge harten den lust om in Uw kerk als Dienaren des Woords te arbeiden. Geef ons herders en leeraars.

De Heere heeft verhoord.

Hij heeft ze ons gegeven.

Wagen wij het nu te zeggen: wij kunnen er niet meer gebruiken?

De gelegenheid, dat twee of zelfs drie kleine kerken zich combineeren om gezamenlijk een predikant te beroepen is gunstiger dan te voren. Voor een tweedehands-autotje of een motorfiets verdwijnen de afstanden. Als men nu ook maar alle egoïsme intoomt en niet alle twee of drie kerken den risch stellen, dat de predikant juist in haar midden moet wonen.

En als drie kleine kerken zelfs niet bij machte zijn om een predikant te onderhouden, dan moest daar van buiten afdoende hulp worden geboden.

Wij zien waarlijk niet in, dat dit onmogelijk is.

Het ideaal: geen enkele permanent vakante kerk meer! is nog lang niet bereikt.

Maar wij zijn meer dan ooit in de gelegenheid om het te bereiken.

Mogen onze kerken die laten voorbijgaan?

Daarom zouden wij willen adviseeren: eer men op art. 19 bezuinigt, eke men eens uit, wat er toe noodig zou zijn om het instituut van permanent-vakante kerk te laten verdwijnen.

Want dat mocht toch onder ons niet gevonden worden.

Dat getuigt tegen ons.

Behalve dit openen zich nog andere perspectieven, waarover ik thans niet zal schrijven.

Het gaat er alzo niet om, om kunstmatig plaatsen te scheppen voor de talrijke theologen.

Neen, het gaat hierom: gebruik te maken van den overvloed om in het reeds lang voortdurende gebrek, waarbij wij ons al te zeer hebben neergelegd en dat daarom niet meer zoo als gebrek wordt gevoeld, te voorzien.

Met beminnelek enthousiasme schreef onze grijze prof. Lindeboom, dat als er kandidaten te veel zijn, zij desnoods maar kolporteurend en evangeliseerend door ons land moeten trekken.

Dat advies durf ik niet over te nemen, hoewel ik er hoogen eerbied voor heb.

Zeker, als zij allen den vrijmoedigen geest van prof. Lindeboom hadden, dan zou daartegen geen bezwaar rijzen.

Doch er is maar één Lindeboom en weinigen zijn er, die hem daarin nabij komen.

De gaven zijn nu eenmaal onderscheiden.

Wij gaan hiervan uit, dat er ook heden in onze kerken meer werk is dan onze kandidaten, al bleef de vloed nog jaren lang aanhouden, — wat niet te verwachten is — aan kunnen.

Er is, Gode zij dank, ook nog geld om hun een positie te verzekeren, waarvan zij zonder te groote zorgen kunnen leven.

Leerden in 1929 onze kerken dat zien!

Wij willen ook over de „kerkmuren“ heen zien, gelijk men dat pleegt uit te drukken.

Hoe ik me dat beeld moet voorstellen weet ik niet.

Moeten we als Michiel Adriaanszoon de Ruyter na een halsbrekende toer in den toren klimmen?

Of ons hoofd door de dakpannen heen steken?

Of zijn hier bedoeld de kerkhofmuren?

We zullen dit laten voor wat het is en vluchtig

nagaan, hoe het in het afgelopen jaar in andere kerken was gesteld.

In de Ned. Herv. Kerk knuit het ijs van den richtingenstroom nog altijd en de tijd is niet in het zicht, dat de rivier van schotsen vrij zal zijn. Dat men in den strijd voor reorganisatie of kerkherstel ook maar een stap is gevorderd, konden wij niet merken. Wij hopen, dat dit aan ons ligt. Dan zal de toekomst — zij die niet ver meer! — ons verrassen. Doch wij vreezen. Het voorstel voor de „Grootte Synode“ is voorloopig weer van de baan. De Ethischen wonnen hier en daar o.a. in Amsterdam, terrein. Overigens bleef alles hetzelfde.

De Christelijke Gereformeerde Kerk vervulde de vacature van docent van der Heijden en verliet bij de ambtsaanvaarding van Ds Wisse alle docenten in den professorenstand. Daarmede is weer een punt van overeenkomst met de vroegere Christelijke Gereformeerde Kerk weggevallen. Of dit ook als toenadering tot onze kerken mag worden beschouwd?

In „De Samenbinder“, het orgaan van de Gereformeerde Gemeenten, hielden Bart en Kees regelmatig hun dialoog, ditmaal over het Hooglied. Men schijnt in die kringen nog altijd afkeerig te zijn van den titel van docent. Een kwestie van tijd! Deze kerken ontvingen een doneeurtje in den vorm van Ds Barth, die met de Christelijke Gereformeerde Kerk brak en tot haar overkwam. In de organen van beide genoemde kerkengroepen werd een som, vinnige polemiek gevoerd over het verbond der genade.

De schismatieke kerken werden verblijd, doordat een predikant zich van de Gereformeerde Kerk te zijner plaats afscheidde en haar gemeenschap zocht en verkreeg. Het gansche jaar 1928 was een rechtvaardiging van de beslissing van de Synode te Assen. Verschillende gepubliceerde uitlatingen van Ds J. C. Aalders, Ds E. Smelik en niet het minst van Dr N. D. van Leeuwen in zijn artikelen over Böhl's Exodus bewezen zóó klaar, dat ook bijzienden het moesten zien, hoe er een principiële kloof gaapt tusschen deze kerken en de onze, al is het, dat er nog velen aan gese zijde der kloof staan, die er niet hooren.

Van eenigszins belangrijken groei was er in deze kerken geen sprake. Heeft 1928 een betrekkelijken stilstand ingeluid?

Doch staken we hiermee onze wandeling over de kerkelijke terreinen.

Wat zijn we rijk aan kerkelijke geschillen en verschillen!

Een twijfelachtige rijkdom!

Mogen we dit jaar in deze armer worden!

Maar dan in den weg van overtuiging!

En dit strekke in zekeren zin tot troost, dat ook die geschillen en verschillen getuigen, dat bij ons de dood nog niet in den pot is.

Het indifferentisme voor geloofsvraagstukken is veel en veel gevaarlijker dan het strijden er over.

Een strijdende kerk is beter dan een slapende.

Ja, het strijden voor de waarheid, die van boven is en voor het geloof, dat den heiligen is overgeleverd, bepaalt juist het karakter van de kerk op aarde.

Vinde 1929 ons vaardig tot dien strijd!

Worde ook onze strijd geheiligd door den Geest des Heeren.

HEPP.

UIT DE SCHRIFT.

Zelfs de lammen ten roof.

....Zelfs zullen de lammen den roof rooven.
Jesaja 33: 23b.

Het was met Israël treurig gesteld.

De touwen waren slap geworden; de masten stonden onvast.

Zoo wordt het volk Gods vergeleken met een schip, dat niets meer beteekent.

In zulk een schip zegt men niet:

„laat vrij het schuimend zeenat bruisen

„d'ontroerde waat'ren hevig ruischen.“

Wat zou er van dat Israël terecht komen?

Zie dit: „toch zal roof, ja overvloedige buit uw deel worden, o Israël“.

Zelfs de lammen zullen hun deel van den roof krijgen.

• • •

Hoe is dat mogelijk?

Wel... „dán“ is 't mogelijk (vs 23 midden). Wanneer is dat „dán“?

Wanneer
De HEE
De HEE
De HEE
Dán...
„Dán“...
eigenwillige
nantien Go
Dan wor
overaats:
overwinnaa
„de br
„viel z

Verstaan
schen van
beloften, vo
gen — vos
O versta
belofte van
hebben? W
nen zal. M
doel niet
wetenschap.
„De Hee
woestijn“ z
we vorige
Ja, misse
God heef
der diepte.
de weg van
tot den Ge
Willen v
leven, in o
— mischi
al te vaak
koning zijn
En zijn
hopeloos n
wrakke sch
Religie i
zaamheid.
Het is e
En dan
Zelfs vo

Maar zie
verzetten c
O, wond
deke in de
te breken,
De HEE
Dat is c
mak liet b
Dat is g
Dat is s
Dat is z
oorlogsbuit
Dat is v
wonen he

Om eve
te rapen.
Ik trach
het Calvin
voorstaat
Kuyper ve
Ik brach
tische fak
De laat
deel histo
gezet heb
Daarond
welijk.
Dat is i
Calvinism
Schriftlezi
den huisv
Ook hel
lor wense
verband.
N.I. dat

Wanneer Israël weer zeggen zal:

De HEERE is onze Rechter,

De HEERE is onze Wetgever,

De HEERE is onze Koning.

Dan....

„Dan“, dat is dus: wanneer het ongehoorzame eigenwillige volk, weer vragen gaat naar de ordonnantien Gods.

Dan worden de amechtige joden de wereldveroveraars; dan worden de lammen onder hen overwinnaars.

„de buit van 't overwonnen land

„viel zelfs den vrouwen in de hand...“

* * *

Verstaan wij deze waarheid genoeg? Wij menschen van onzen tijd, die vol is van begeerten en beloften, vol van idealen en vol van verwachtingen — voor dezen tijd....

O verstaan wij dat genoeg, wij, die ook de belofte van de toekomst-glorie van Jezus Christus hebben? Wij weten, dat Gods koninkrijk het winnen zal. Maar wat komt er van terecht? Ik bedoel niet van die overwinning, maar van die wetenschap, en van de troost van die wetenschap?

De Heere moet ons misschien leiden in de woestijn, zegt ge, met een herinnering aan 't geen we vorige week zeiden.

Ja, misschien — en toch....

God heeft ook een anderen weg dan de weg der diepte. Dat is de weg der gehoorzaamheid, de weg van den terugkeer, de weg van de wending tot den God des Verbonds.

Willen wij, als christenen in ons persoonlijk leven, in ons huiselijk leven, in ons sociale leven, — misschien ook in ons kerkelijk leven — niet al te vaak eigen rechter, eigen wetgever en eigen koning zijn?

En zijn we daarom niet vaak zoo slap en zoo hopeloos aan den ondergang overgegeven als een wrakke schuit midden in de golven?

Religie is niet eerst troost en dan gehoorzaamheid.

Het is eerst gehoorzaamheid, en dan troost. En dan komt de kracht.

Zelfs voor de lammen komt de roef en de buit.

* * *

Maar zie, we willen niet; we kunnen niet; we verzetten ons.

O, wonder Gods.... ook daartoe kwam het Kindeke in de kribbe, om ons te vernederen, om ons te breken, om ons goddelijk recht te leeren.

De HEERE, onze Rechter....

Dat is de Bonds-God, die Zijn zaak en onze zaak liet berechten door Zijn Zoon aan het kruis.

Dat is genade.

Dat is sterkte.

Dat is zelfs voor den lamme: overwinning... oorlogsbuit.

Dat is voor een verbroken zondaar een overwonnen heil.

J. W.

KERKELIJK LEVEN.

In de Donaulanden.

XVIII.

Hoe te cordeelen over het Calvinisme in Hongarije? IV.

Om even den draad van het vorige artikel op te rapen.

Ik trachtte de oorzaken te belichten, waarom het Calvinisme in Hongarije er niet zoo gunstig voorstaat als het Calvinisme in ons land toen Kuyper verzamelen blies.

Ik bracht daarbij zoowel historische als statistische factoren in rekening.

De laatste zijn trouwens ook voor een goed deel historisch, omdat ze zich reeds sedert lang gezel hebben.

Daaronder noemde ik vooral het gemengde huwelijk.

Dat is feitelijk de wortel van veel kwaad. Het Calvinisme is er niet onbelangrijk door verzwakt. Schriftlezing in het gezin en openlijk gebed van den huisvader bleven achterwege.

Ook het volgende, wat wij als een nieuwen factor wenschen aan te duiden, staat hiermee in verband.

N.l. dat zich in Hongarije niet in zulk een mate

als hier een Gereformeerde zede heeft gevormd.

Dit woord is de laatste jaren hier nog al eens over de tong gegaan.

Men kan zeer zeker de Gereformeerde zede te hoog aanslaan.

Onder de Gereformeerde zede heeft men te verstaan een bepaalde levenshouding, welke eertijds uit Gods Woord werd afgeleid en welke zich in de historie heeft vastgezet.

Nu kan het gebeuren, dat het op een oogenblik niet wordt ingezien, hoe de Gereformeerde zede op een gegeven punt met den eisch der Schrift samenhangt.

De Gereformeerde zede heeft met elke gewoonte dit gemeen, dat men haar oorsprong niet op elk moment klaar voor zich heeft.

Dat kan ook niet, anders ging er veel te veel energie verloren.

De gewoonte is een kapitaal, waarmee men werkt, maar waarvan men niet bij elken gulden, welken men uitgeeft, zich rekenschap geeft, hoe men dien precies heeft verkregen. Wie op die manier zou willen handeldrijven, zou een onbruikbaar mensch in de maatschappij zijn.

Maar van tijd tot tijd moet de band van de Gereformeerde zede aan het Woord toch weer blootgelegd.

Men heeft zich te vergewissen, dat men onder den naam van Gereformeerde zede niet een zekere gewoonte heeft laten binnensluipen, welke door geen Goddelijk gebod wordt gesteund.

Vooral in tijden van crisis, wanneer sommigen tegen een bepaald punt der Gereformeerde zede in verzet komen, mag dat niet nagelaten.

De Gereformeerde zede mag nooit haar autoriteit hieraan ontleenen, dat zij van de vaders is overgeleverd.

Want dat stempelt haar wel tot zede, maar nog niet tot Gereformeerde zede.

Nooit ook mag zij eenig gezag oefenen naast of boven de Schrift.

Dat wil natuurlijk ook weer niet zeggen, dat ieder bij machte is, den oorsprong van iets, dat tot de Gereformeerde zede behoort, na te gaan.

Daarvoor is diepe Schriftkennis van noode en een helder inzicht in de historische omstandigheden.

Iets kan b.v. vroeger wel geboden zijn geweest door de omstandigheden en nu niet meer, omdat de omstandigheden sinds totaal veranderd zijn.

Dat alles dringt tot nauwgezette overweging.

Hoewel niemand iets tegen zijn conscientie mag doen, vergeet men toch ook niet, dat de Gereformeerde zede ten laatste niet het eigendom is van individuen, maar van de Gereformeerde gemeenschap.

Komt men tot de konklusie, dat in dit of dat opzicht de Gereformeerde zede niet te handhaven is, dan mag men zijn redeneering wel hieraan toetsen, of ze niet tot leidend motief heeft de individueele hooghartigheid tegenover de gemeenschap, in dit geval tegenover het Gereformeerde volk.

Want het konflikt tusschen individu en gemeenschap vormt den achtergrond van een massa kritiek.

Ook dient hierop te worden gelet.

Terwijl onze vadersen gewoon waren te vragen: wat is in deze omstandigheid de eisch der Schrift? wordt thans de neiging steeds sterker om in deze vraagstelling heil te zoeken: kan dit of dat niet binnen den kring van het geoorloofde worden getrokken?

Dat laatste is niet Gereformeerd meer.

De Gereformeerde levensbeschouwing streeft er naar het terrein van het geoorloofde, d.w.z. van dat, waartrent men geen zeker voorschrift vindt in de Schrift, tot steeds kleiner afmetingen terug te brengen en dat van het gebodene door een dichter leven bij het Woord en een teederder omgang met zijn God uit te breiden.

De Gereformeerde zede is geen heilig huisje.

Zij is evenmin als het dogma het hoogste hof van beroep.

Zij bezit zelfs lang de vastheid van het dogma niet.

Zij kan nooit als akkoord van gemeenschap gelden.

En toch.... de Gereformeerde zede beteekent een kostelijk patrimonium.

Dat voelt men het best als men eenigen tijd in

een omgeving verkeert, waar de Gereformeerde zede haar zegenenden invloed niet heeft geoefend.

Of ook daar, zooals in Hongarije, waar de Gereformeerde zede niet zulk een levensmacht werd.

Het spreekt vanzelf, dat, waar het gemengde huwelijk zoozeer in zwang is gekomen als in de Donaulanden, de Gereformeerde zede, welke vroeger ook daar vaste lijnen trok, veel van haar kracht moest inboeten.

Geheel verdwenen is ze niet.

Bij de streng Gereformeerden is ze in eere.

Maar overigens moest zij haar zeggenschap met andere zeden, met name met de Roomsche, welke in meer dan één opzicht een wereldsche is, deelen.

In mijn vorige artikelen schreef ik reeds over gebrek aan Zondagsheiliging en bezoek aan jaarmarkten, die als ik goed gezien heb, in vluchtigen voorbijgang niet het karakter van onze beruchte kermissen, onzaliger gedachtenis, dragen, maar meer zijn wat het woord aanduidt, doch dan toch ook op Zondagen gehouden worden, waaronder zelfs de diensten in de Gereformeerde Kerken lijden.

Wordt dan ook de Gereformeerde ontwaking, welke daar thans wordt aanschouwd, een beweging, welke de Gereformeerde Kerken doorzuurt, dan zal de Gereformeerde zede weer de plaats verkrijgen, welke haar toekomt.

Nu wilt de vraag naar het geoorloofde het in het gemeen nog altijd van de vraag naar den eisch des Heeren.

Intusschen schijnt de toestand daar in de laatste maanden een groote verandering te hebben ondergaan.

Toen ik in Hongarije verbleefde stonden de kansen voor een vreedzame doordringing van het zuiverder Calvinisme er alleszins gunstig voor.

De aktie van prof. Sebestyén en de zijnen onderzocht althans geen openlijken heftigen tegenstand.

De laatste berichten echter zijn van minder opwekkenden aard.

Zagen wij daar gaarne de reformatie van kerk en leven zonder scheuring of splitsing verlopen, wij zijn thans van zorg vervuld, dat dit niet zoo zal gaan.

En dat niet, omdat de Hongaarsche Gereformeerde Kerk zelf zich daartegen verzet.

Maar door andere invloeden.

Er heeft zich gevormd een kring van, wat men daar noemt, Mottisten, zoo geheeten naar den bekenden John Mott.

De beginselen, door dezen gepropageerd voor jongeliedenverenigingen, zending enz., wil men daar een kerkelijke toepassing geven.

De man, die hierin leiding geeft en kortelings tot hoogleeraar te Budapest werd benoemd is een zekere Viktor. Hij studeerde eenige jaren in Amerika, kwam in persoonlijke aanraking met John Mott, maakte diens gedachten tot de zijne en ijvert thans voor een algemeen christendom in Hongarije.

Hij opende een fel offensief tegen prof. Sebestyén.

Tegenover de „Kalvinista Szemle“ (Hongaarsche Herald) richtte hij op de „Reformatus Figyelő“ (Gereformeerde Wachter), daarbij misbruik makend van den naam Gereformeerd. Heeft toch in Hongarije „Calvinistisch“ een uitgebreidere beteekenis dan bij ons, „Gereformeerd“ duidt meer aan het principieel Calvinistische, gelijk wij dat verstaan.

Hij vindt helaas steun in pietistische kringen alsook bij hen, die in het buitenland aan universiteiten hebben gestudeerd, waar de Gereformeerde beginselen kontrabande zijn.

Naar men vermoedt, wordt hij vanuit Amerika financieel overvloedig gesteund.

Dit werpt een zwarte schaduw over de lichtende toekomst van het echte Calvinisme in Hongarije en omliggende landen.

Binnen de Hongaarsche Gereformeerde Kerk wordt thans een strijd gestreden als er in eeuwen niet voorkwam.

Maar prof. Sebestyén en zijn getrouwen houden stand.

Zelfs zij, die vroeger wel met hem sympathiseerden, maar dat niet zoo openlijk deden blijken, treden nu voor het front.

Een invloedrijke persoonlijkheid als prof. Kovacs van Budapest, begaafd spreker, geboren takticus, geleerde van naam, verleent zijn medewerking aan de „Hongaarsche Herald“.

Hoe onze broeders in Hongarije zelf den toestand